

FRÅGOR FÖR DAGEN

Ny och viktig chefsbefattning

Hälsovårdshögskolan i Göteborg har haft en lång period av svårigheter att genomkampa ända sedan sin första begynnelse. Födslovårdarna har varit legio inom olika områden. Endast genom uppförande verksamhet av ett antal läkare och andra lärare har en serie av kurser och program kunnat genomföras.

Till föreståndare för den nordiska hälsovårdshögskolan har med förordnande från 1 april i år till den 30 juni 1968 utsetts professor Bengt Lambert. Doktor Lambert har senast varit professor i hygien vid Aarhus universitet. Han är född 1909 och har sedan hösten 1963 biträtt i ledningen av hälsovårdshögskolans kursverksamhet. Tidigare har utbildning av högre hälsovårdstjänstemän endast kunnat erhållas i England och Amerika vid School of Public Health, säger professor Lambert.

Allt tyder numera på att högskolan verkligen blir till. Inte minst talar härför att chefsbefattningen äntligen inrättats och att en välkänd och erfaren expert blivit den förste innehavaren.

Befolkningsexplosionen

I många utvecklingsländer beräknas nu en årlig folktillväxt på 3 procent vilket betyder en fördubbling av befolkningen på 23 år. Den exempellösa tillväxten ger FN anledning att kalla till en andra internationell befolkningskonferens. Den skall hållas i Belgien

den 30 augusti—10 september 1965.

FN:s första konferens kring samma fråga hölls i Rom 1954. Därigenom drogs den internationella uppmärksamheten i hög grad till befolkningsproblemen, och den vetenskapliga forskningen inom området befrämjades. Men sedan dess har problemets vikt och allvar ytterligare skärpts. Utom diskussion rörande befolkningstendenser och relationer mellan ett lands demografiska situation och allmänna ekonomiska förhållanden, frågor rörande sysselsättning, undervisning, livsmedelstillgångar och bostäder m.m. kommer konferensen att behandla fruktsambets- och dödlighetsnivåerna inom skilda områden, inflyttning från landsbygd till städerna och effektiviteten av de åtgärder som framför allt syftar till att påverka nativitetsförloppen. Experter från 122 länder har inbjudits att delta i konferensen.

Statens sociala utgifter 1964—65

Som framgått av våra tidigare sammandrag rörande anslagen enligt statsverkspropositionen kommer socialdepartementets utgifter för nästa budgetår att öka med 879 milj. kronor eller med 15,7 procent. Det är anslagen till folkpensioner, sjukförsäkring, allmänna barnbidrag och bostadsrabatter samt bidragen till mental- och universitetssjukhusen som dominerar. Tillsammans omfattar dessa utgifter 6.010 milj. kronor eller 93 procent av departementets totala utgiftssumma.

Den största ökningen under anslagen till allmän försäkring gäller folkpensioner och sjukförsäkring med 470 milj. kronor. Ökningen är betingad av det större antalet pensionärer samt höjningen av folkpensionerna. Till barnfamiljerna föreslås en höjning med 55 milj. kronor i form av ökade bostadsra-

batter. De allmänna barnbidragen stiger med 247 milj. kronor.

Inrikesdepartementets sociala utgifter beräknas öka med 12 procent eller 102 milj. kronor.

Barnavårdsnämndernas verksamhet 1962

Det totala antalet förordnanden av barnavårdsmän uppgick 1962 till 138.794. Till barnavårdsnämnds uppgifter hör bl.a. att förordna barnavårdsmän och utöva tillsyn över deras verksamhet. Under år 1962 tillkom 27.200 förordnanden, därav 19.700 för utomäktenskapliga barn.

Antalet barn utom äktenskapet för vilka barnavårdsmän förordnats var 1962 omkring 96.500, ett antal som hållit sig ungefär i samma nivå från 1940. Däremot har antalet förordnanden för inomäktenskapliga barn stigit betydligt. För 1962 meddelades över 42.000 sådana förordnanden, 1940 endast omkring 3.500. Antalet personer, förordnade som barnavårdsmän, var 1940 6.300 men 1962 endast 1.473. Av de förordnade var 1940 endast 14,5 procent kvinnor medan 1962 kvinnornas andel uppgick till över 50 procent. Åren 1940 och 1946 hade varje barnavårdsman 16 resp. 22 barn att övervaka medan antalet barn stigit till 92, resp. 94 de sista åren per barnavårdsman, en som det förefaller orimlig uppgift som knappast gör det möjligt att iaktta personliga och individuella hänsyn i tillräcklig grad. Utvecklingen är icke tillfredsställande även om det kan konstateras att tjänstemän inom den kommunala förvaltningen emellanåt har uppgiften som barnavårdsman som heltidssyssla.

De förebyggande åtgärderna har stimulerats genom den nya barnavårdsdagstiftningen. År 1962 var omkring 22.500 barn föremål för sådana åtgärder, vilket innebär en ökning med över 9 procent. Enligt 1960 års barnavårdsdag kan ett

barn i vissa fall provisoriskt omhändertag i samband med utredning under högst fyra veckor. Denna åtgärd förekom i fråga om 663 barn under år 1962.

Om de förebyggande åtgärderna icke visar resultat skall barnen omhändertag för samhällsvård dvs. skyddsuppfostran enligt den gamla lagen. Under år 1962 omhändertogs omkring 10.200 barn för sådan samhällsvård. Motsvarande antal år 1940 och 1946 var omkring 6.500 resp. 8.000.

Tbc alltjämt ett hot

Världshälsodagen den 7 april har i år ägnats kampen mot tbc. De stora framgångarna med de nya medicinerna åren närmast efter andra världskriget kom många att tro att tbc inte längre var något hot, säger direktören för WHO:s europakontor i Köpenhamn dr Paul J. J. van de Calseyde. Även om

antalet dödsfall i tbc förblev på en ganska låg nivå var antalet sjukdomsfall dock alltjämt för högt. Varje år upptäcks tiotusentals nya tbc-fall, till och med i Europas avancerade länder. Det stora antalet återfall visar dessutom att många patienter har förlorat sin fruktan för sjukdomen till den grad att de inte följer behandlingsföreskrifterna och allmänt negligerar sin doktors rekommendationer. Därigenom försvårar de läkningen och utsätter sina anhöriga och sin omgivning för allvarliga risker. Ett ökande antal fall noteras bland personer över 50 år, särskilt män, säger dr van de Calseyde.

En konferens som nyligen anordnades av WHO:s europakontor för representanter för 22 länder kom till slutsatsen att tbc alltjämt är en viktig sjukdoms- och dödsorsak över hela regionen, trots de betydande framsteg som gjorts nästan överallt sedan kriget.

WHO-konferensen utarbetade planer för tbc-bekämpning i alla Europas länder. Kampanjen bör baseras på ett nät av dispensärer som i Sverige. Den kräver ett starkt stöd från allmänheten som bör varnas för den fara som tbc alltjämt utgör och informeras om de medel som finns för att bekämpa sjukdomen.

Om Europas länder och folk följer den uppgjorda planen kan det mål som hägrat under de senaste 15 åren nås, en slutgiltig utrotning av tuberkulosen som folksjukdom.

Här i Sverige anger medicinalstyrelsen sitt program för slutkampan mot tuberkulosen vara central registrering av alla tbc-fall, ökad BCG-vaccinering av vuxna, skärmbildsundersökningar av utsatta grupper i den sociala slummen, lungröntgen av alla på sjukhus inskrivna och regelbunden skärmbildsundersökning av all skolpersonal.

GOTLANDS GARNET

av 100 % ren ull
för stickning och vävning

Begär prover och offerter

Gotlands Ylle AB

Visby - Tel. 139 60

MADRASSER med garanti för KVALITÉ

ULVEX

skumgummimadrasser,
kuddar och plattor

VARA MED VON VARU-
FAKTA

VIDEX

polyetermadrasser,
kuddar och plattor

Vid anbudsinfordran eller kompletteringsköp ring eller tillskriv oss — det lönar sig.

Kontakta vår herr Pelle Lindman.

ULVSUNDA GUMMIFABRIKS AB

BROMMA

Tel. 08/26 25 60

Om kastration av sedlighetsförbrytare

En sammanställning av tidigare efterundersökningar i fråga om 2.405 kastrerade sedlighetsförbrytare från sju europeiska länder (de fyra nordiska länderna, Holland, Schweiz och Tyskland) visar att endast 66 recidiverat med fortsatta sedlighetsförbrytelser. Återfallsfrekvensen blir alltså så liten som inte fullt tre procent. Detta skulle ge intryck av att kastrationen är en effektiv och pålitlig behandling av sedlighetsförbrytare. Den förväntade återfallsfrekvensen beräknas till omkring 60 procent om fallen finge full social rörelsefrihet i okastrerat tillstånd. Det är en författare i Tidskrift for den Norske Laegeforening som konstaterar detta samtidigt som han framhåller vikten av att de lämnade uppgifterna verifieras på ett större material.

Ett nyligen utkommet tyskt arbete redovisar en genomgång av 1.036 i tyska straffregistret upptagna sedlighetsförbrytare. Trots alla ansträngningar hade författaren (Langelüddeke) icke lyckats samla mer än 89 personer för personlig efterundersökning. En av svagheterna i de tidigare materialen är att observationstiden varit alltför kort. De nu undersökta tyska fallen motsvarar gott och väl en tredjedel av samtliga 2.800 under åren 1934—45 straffade sedlighetsförbrytare i Tyskland. De av författaren personligt undersökta 89 fallen har inställt sig för undersökning åren 1955—59.

I det nazistiska Tyskland blev tvångsmässig kastration legaliserad vid sidan av den frivilliga. Operationen skulle inte anses som straff utan uppfattas som en samhällsmässig säkring mot farliga återfallsförbrytare inom området. Beslut om tvångsmässig kastration skulle endast ske efter tillfredsställande läkarundersökning.

Minsta observationstid beträffande de redovisade fallen har varit nio år, för hälften av fallen femton

år eller mera. Före operationen hade de 1.036 förbrytarna undergått 3.402 straff. Efter kastrationen hade antalet straff för sedlighetsförbrytelser uppgått till 24, dvs. en recidivprocent på 2,3. Författaren anser detta resultat icke kunna nås med annan behandling och resultatet bekräftar de slutsatser man tidigare kommit fram till även i norska efterundersökningar.

Undersökning har också skett beträffande eventuell sänkning av *icke sexuell kriminalitet* efter kastration. Författaren kommer dock till den slutsatsen att en påvisad minskning av denna kriminalitet mera sannolikt beror av stigande ålder eftersom det allmänt visar sig att en avtagande brottslighet kännetecknar stigande ålder.

Av nu lämnade uppgifter i det tyska arbetet framgår att de kroppsliga och psykiska följderna av ingreppet är betydligt mindre än de fördelar som uppnås genom operationen. Ökad rörelsefrihet, i stort sett frihet från fruktan för återfall och en förbättrad möjlighet till social anpassning i det stora hela, utgör vinster. Dessa vinster kan dock inte påräknas annat än under förutsättning av en adekvat behandling av fallen på riktiga indikationer och en tillbörlig grad av frivilligt bifall till operationen. Det framgår av den tyska undersökningen, liksom av tidigare sammanställningar, att kastrationsbehandlingen inte kan komma i fråga annat än för ett mindertal av sedlighetsförbrytarna. Det är i verkligheten inte så mycket fråga om ett samhällsmässigt skydd som mera om en rent medicinsk angelägenhet för behandling i enskilda fall. Operationen skall vara frivillig enligt de rekommendationer som givits av alla undersökare. Det får inte vara så att förbrytaren "säljer sina testiklar" till fördel för ett mildare straff eller en tidigare befrielse från straff.

Den norske referenten betonar att efterundersökningarna anvisar

en försiktig och varsam kastrationspraxis på frivillig bas. Denna behandling är indicerad för sedlighetsförbrytare så länge inga bättre medicinska metoder står till förfogande. Den kriminalterapeutiska erfarenheten av behandlingen ger hittills intryck av att den verkat snabbt och effektivt.

Doktor Ola Oredson påminner i Svenska läkartidningen (nr 7/64) om den svenska lagen om kastrering och om medicinalstyrelsens tillämpningsföreskrifter (nr 150/44). Det konstateras att praktiskt taget alla som opererats blir avsexualiserade men att inga psykiska men av betydelse uppstått. Somma erfarenheter redovisas också i det norska referatet.

"Kastreringslagen angavs till sitt väsentliga syfte mål avse att vara ett kriminalpolitiskt instrument för samhällets reaktion vid vissa slag av förbrytelser (främst sedlighetsbrott), dels vid redan begångna brott, dels också vid brottsliga tendenser, tx. 'det praktiskt viktiga fall, att en person lockat minderåriga flickor med sig till en avsides plats i tydlig avsikt att förgripa sig på dem' (SOU 1941:25, sid 27).

Enligt tillämpningsföreskrifterna föreligger skyldighet för vissa anstalts- och tjänsteläkare att i förekommande fall taga initiativ till åtgärder enligt denna lag."

Oredson anser att en utredning behövs rörande de svenska erfarenheterna av 1944 års lag. Det kan förefalla, säger han, som om lagen "glömts bort" även av de initiativpliktiga läkarna.

Ambulansväsendet

Den nya sjukvårdslagen innehåller inga bestämmelser om hur *ambulansväsendet* skall se ut eller vem som skall ha ansvaret för det samma. Inga statliga utredningar har upptagit frågan om sjuktransportväsendets förhållanden. Det var

detta som gav Svenska kommunalarbetsförbundet och Folksam anledning att 1961 bilda en kommitté med uppgift att studera och ställa förslag i frågan.

Kommittén har börjat med två delfrågor, dels framlagt förslag om ambulanspersonalens utbildning, dels om en minimistandard för transportfordonen och deras inredning och utrustning.

I utbildningsfrågan föreslogs en alltför kort och otillräcklig undervisning, varför kommittén fick vidkännas betydande kritik av sakkunniga instanser. Denna del av undersökningskomplexet har nu omhändertagits i medicinalstyrelsen för fortsatt utredning. Likaså fortsätter Centrala sjukvårdsberedningen genom en särskild kommitté med standardisering av ambulans typer och utrustning.

I sitt tredje betänkande har kommittén lämnat en framställning av ambulansväsendets utformning i Sverige och i utlandet. Man påpekar bristen på bestämt huvudmannaskap och framställer avsevärda anmärkningar mot ett privatdrivet sjuktransportväsende. Kommittén anser att samordning och enhetlighet icke kan nås annat än genom offentligt huvudmannaskap och ett ambulansväsende i samhällelig regi. Idealet anses vara ett av sjukvårdshuvudmännen ägt ambulansväsende som fungerar utan kostnad för patienten. Kommittén har även undersökt järnvägs- och flygtransporterna och deras förutsättningar. Utredningen framhåller att transportväsendet måste anses vara en sjukvårdsangelägenhet och att sjukvårdskunnig personal skall omhänderta de skadade redan från början och behandla dem under transporten in mot sjukhusen om så kräves.

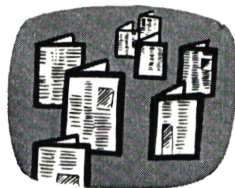
En rad skäl talar för att ambulanserna knyts till sjukhusen och att personalen vid ambulanserna integreras med övrig sjukvårdspersonal. På vissa ställen krävs dock ambulansförläggning även annor-

städes och kommittén håller öppet hur organisationen under sådana förhållanden skall kunna genomföras. En omfattande utredning ägnas även alarmeringsfrågan samt frågan om transportväsendets kapacitet och beredskap i övrigt.

Mot beredningens mera långtgående organisationsförslag har representanterna för landstingsförbundet och stadsförbundet som deltagit i utredningen anfört reservation. Det är enligt deras mening nödvändigt att sjukvårdshuvudmännen själva får tillfälle att organisera transportväsendet utifrån de förutsättningar som på olika ställen föreligger.

Läkarna har genom sina organisationer tidigare allvarligt kritiserat förslaget i utbildningsfrågan. En rad sakkunniga läkare har under senare tid ingått i kommittén. I läkarförbundets yttrande förklarar man sig enig med kommittén om att sjuktransportfrågan är en sjukvårdsangelägenhet och att huvudmannaskapet och ansvaret för sjuktransporterna skall åvila sjukvårdshuvudmännen och ambulanserna helst förläggas till sjukhusen. En allmängiltig standard eller vissa minimikrav i fråga om ambulansernas utformning och utrustning bör fastställas, likaså att bärarna får svensk standard genom CRB:s försorg. Personalens utbildning bör ungefär motsvara vad som gäller för sjukvårdsbiträden vid sjukhusen. Ytterligare klarlägganden krävs beträffande transportkostnaden för patienterna inom ett ambulansväsende i sjukvårdshuvudmannens regi anser läkarförbundet.

Enligt proposition av den 29 april nr 159 till riksdagen föreslås ändrad lydelse av 3 § sjukvårdslagen, varigenom landstingskommun skall tillse att inom sjukvårdsområdet finns ändamålsenlig organisation för transport till och från sjukhus eller läkare av personer, vilkas tillstånd kräver att transporten utföres med fordon, som är inrättat för ändamålet.

UR PRESS- DEBATTEN

De obotfärdigas förhinder

Med denna rubrik på en understreckare i *Svenska Dagbladet* går professor Erik Wellander tillrätta med en del kommentarer till de 140 läkarnas uttalande i moraldebatten. Han yttrar bl. a.:

Tydligen uppfattas läkarnas aktion i första rummet som ett lömskt angrepp mot dem som berömmar sig av att ha skänkt vårt folk dess rådande välmåga och lovar fortsatt stigande standard.

I Stockholms-Tidningen finner förtrytelsen de adekvata orden. Expressens förklaring att skrivelsen "förtjänar mötas med stor respekt" avvisas med snabb indignationsberedskap: "Alla andra iakttagare, med ögon och förnuft i behåll, är annars ense om att denna medeltidsmässiga aktion inte förtjänar mötas med annat än förakt och beklämning... De är 140 blinda kvaekare i moral... Mycket pekar på att de inte ens är så många som 140. Det är, som ofta i sådana här sammanhang, uppenbart fråga om ett antal politruker som påstår sig företräda yrkesintressen och lockar oskyldiga kolleger med sig. Dessa har fortfarande chansen att betacka sig för sällskapet och återupprätta litet av sitt anseende... Regeringen är van vid åtskilliga besynnerliga uppvaktningar. Men sällan har någon skrivelse varit mera förtjänt än denna av snabb remiss till papperskorgen".

Stockholms-Tidningen kan också utpeka de politruker som lockat oskyldiga kolleger med sig: "En av undertecknarna hade vunnit förstapris som prenumerantvärare för nazisttidningen 'Vägen framåt'. Två av initiativtagarna visar sig tillhöra